

Bir gezek... / ýumoreska

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Satiriki hekaýalar, Sözler

написано kitapcy | 22 января, 2025

Bir gezek... / ýumoreska BIR GEZEK...

Älhepus, şu küstçüleriň nerwiniň berkdigini! Oýna gyzdyklary, onsoň dünýäni suw-sil alsa-da, beýle ýanlarynda top atysa-da, baş galdyrjak gümanlary bolmaz. Öz gohlary özlerine ýetik. Bir gezek özüne «Men» diýýän kişileriň biri «Salamymy almadyñyz» diýip, dükanyň kölegesinde ala-goh bolşup oturan küstçülerden göwün etjek boldy. Şonda küst klubynyň müdiri Hudaýberdi aganyň: «Sen, ýagşy ýigit, aslynda küst oýnap oturan adamlara salam beriji bolmagyn. Küsdüň başynda oturanlaryň küyi salamda däldir. Salamyňz jogapsyz galar. Yöne, ynha, «Oýunçy utsun!» diýseňiz welin, hemmämiz özün bilmeý «Ýalmap ýuwutsyn!» diýenimizi duýman galarys» diýýani ýadymda.

Size ýalan, maňa çyn – oba oglanjyklarynyň biri-birine zyňan kesegi Hudaýberdi aganyň böwrüne degende, onuň kesek degen ýerini gaşap: «Haýt, garagollar, baryň daşda kesekleşeň, birden küşde degäýse nätjek!» diýýanem ýadyma düşýär.

Il arasynda başga-da bir gürrüň bar. Oýna gyzan ölemen küstçiniň yzyndan «Gyzyň gaçdy» diýen ýakımsız habar gelipdir. Emma bu ýakımsız habaryň düýp manysy küşde kellesi gyzan pyýadalaryň hiç biriniň aňyna ýetmändir. Gaýta «Al, gyz gaçan bolsa» diýşip, küstçüler her gezek malyny göçenlerinde biri-birine henek atypdyrlar. Şeýdip, «Gyz gaçdy» habary telim ýola gaýtalanyl, oýun tamamlanypdyr. Kimiň gyzynyň gaçanlygy aňşrylmanam, garaňky gatlyşanda öýli-öýüne dargaşypdyrlar.

Hawa-da, küsdüň iň gyzykly ýerem şonda. Küsdüň tebigaty şeýle, oýna kellesi gyzan adam bar zady unudýar.

Yöne her zadyň öz ýagysynyň bolşy ýaly, küsdüňem, küstçüleriňem öz ýagysy bolýar. Olam serhoş halda daşyndan oýna elini garyp, oýunçylaryň göcjek malyny götürtmän, etjek bolýan emelini etdirmän, bulagaýlyk edýän adam.

Gizläp nädeýin, ine, günlerde bir gün biziň oba dükanynyň kölegesinde ýerleşen küst «klubomyzyň» hem hut şunuň dek

ýagysy döredi. Olam şeýle başlandy.

Obamyzda täze klub jaýyny gurmaga girişdiler. Gurluşyk diýeniňem köp dürli adamyň işleýän, gelim-gidimli ýeri bolýar. Gurluşygyň gidýän ýeri oba dükanyndan o diýen uzakda bolmansoň, bu ikaradaky gatnaw has ýygjamlaşdy. Has beterem, şäherden gatnap işleýän iki sany ýigidiň dükana gatnawy köpeldi. Olaryň biri Tokardy. Ýoldaşy onuň adyny Tolik diýip tutýardy. Beýlekisi Kakawdy. Tokar hem onuň adyny Kolik diýip tutýardy. İş wagty-gutaryp-gutarmanka Tolik bilen Kolik dükanyň töwereginde köw-söw edip ugraýardylar. Tanasalar-tanamasalar, gelen-geçene «Üçünji boljakmy?» diýip, ýoknasyz sowal bererdiler. Munuň özi üç bolup bir çüýše arak alyp içmegiň yşaratydy. «Üçünji» boljak «suw meýilli gurbagalaram» tapylaýýardy. Olar dükanyň güneş tarapyna geçip, bir çüýşäni «medeniýetlige» paýlaşýardylar. «Medeniýetlige» diýýänim olaryň ýanynda göterýän bulgurlary bardy. Şoňa azajykdan guýup içerdiler. Azajykdan guýup içseňem, aragyň täsiri güýcli bolýarmış diýýärler.

Ülpetler kellelerini mis ýaly gyzdryranoňlar, küsdüň başyna gelerdiler. Olaryň agzyndan aragyň ysy aňkap durardy. Agzy arassa küstçi ýaşulularymyz bu ýagdaýy halamazdylar. Üstesine-de, ülperler halansa-halanmasa, ökdesiräp ellerini küşde garardylar. Dilewarsyrap, samyllap, gep-söz alyşdymazdylar. Hasa beterem, Tokar-Tolik göze-başa düşüp barýardy. «Haýsyň güýcli bolsaň, geç aňyrsyna. Täk özüm bir ýana, hemmäňiz bir ýana» diýip, Görogla dönerdi. «Berekella, Tolik jan, Täşli Tatlyňam bolsa, geçir tarapyňa, gör, ediberşini» diýip, zordan küsdüň göcerlerini saýgarýan Kolik ülpetine meçew berýärdi. Ýogsa bolmanda, goh-galmagal turaryndan howatyr edip, küsdüň bir tarapyny oňa beräyenlerinde hem, onuň alyp barýan galasy ýokdy. Kim bilen dikse utulardy. Ýone «Ýykylan göreşden doýmaz» diýenlerini edip, her gezek bir bahana tapyp, küst tagtasynyň başyndan turman oýkanar oturardy.

Bu boluş ýaşuly küstçülere näler ýaranokdy. Küsdüň mazasyny gaçyrýardy. Olar başda «Myhman sylagy üçin» geçirimlilik etdiler. Sypaýyçylykly sözler, hereketler bilen düşündireris öýtdüler. Ýone «myhmanlar» sylaga düşünmän, gaýta ýekemsiräp

başladylar. Özlerinden başga adam bardyram öýtmediler. Munuň öňüni almak gerekdi. Ýogsa küst klubynyň çüpremegin ýa-da dargamagy, bolmanda, abraýdan düşmegi mümkindi.

Küst klubynyň üstüne abanýan howpdan dynmagyň onuň ozalky abraýyny, mazasyny gaýtaryp getirmegiň ýoluny gözlemeli boldy. Şu maksat bilen klubyň müdiri Hudaýberdi aganyň ýolbaşçylygynda ýörite topar işläp başlady. Dürli wariantlar gözlenildi, agtaryldy, ara alnyp maslahatlaşyldy. Ahyrynam Ata jozzukly warianty synap görmek dogry tapyldy.

Ata jozzuk diýyänim obanyň suwçusydy. Yüzünden gany damjak bolup duran, dolmuş, kyrk ýaşlaryndaky, jozzuk yüzli daýaw adamdy. Obada Ata atly köp bolansoň, onuň adyny tapawutlandyrjak bolup jozzuk diýip, lakamy bilen tutardylar.

O-da küsdüň ölemenidi. İşden sypynsa, kluba gelerdi. Bir döwürde ol içegen boldy. Yöne näçe köp içse-de, meýdan içinde taplanan, etli-ganly pyýada bolansoň, huşuny aldyrmazdy. Näçe guýsalar, myşlap içer-iýer oturardy. Kakasy aýrylansoň, indi esli wagt bări içmesini goýupdy. Klubyň müdiri Hudaýberdi aga toparyň agzalary bilen maslahatlaşyp, küsdüň mazasyny gaçyrýan, klubyň dargamagyna sebäp boljak bolup duran bozgaklaryň garşysyna Ata jozzugyň şol «uzakçyllyk» häsiýetinden peýdalanyl, bir emel salmak kararyna gelindi.

Bu teklip Ata jozzugyň özüne aýdylanda, ol ör-gökden geldi.

– Hudaýberdi aga, öwlüýä jan kessin, indi baş ýyl bări men agzyma arak alamog-a, indem almaýyn-la – diýip, ol kes-kelläm garşı boldy.

– Sen gürrüniň soňuny diňle, inim! Bu ýumşy biz hemme kişä ynanybam duramzok. Şu bozgaklar, aýdyşlaryna görä, aragy az-azdan içip, başyny aýlamaga endik edýämişler. Onsoňam...

Ata jozzuk şu ýerde ýene Hudaýberdi aganyň diýjek bolýan gürrüñini gutartman, sözünü böldi:

– Men beýdip, guşa suw beren ýaly edip, damdyklap arak içen adam däl, Hudaýberdi aga. Beýdip içseň, aňkaň aşyrýar-a. Ýok, başga birini gözläň.

– Bize-de seniň az-azdan içmezligiň gerek-dä. Gurjak bolýan pyrrylagymyzyň syram şunda-da – diýip, Hudaýberdi aga ahyryn öz pirimlerini Ata jozzuga düşündirdi, ony razy bolmaga yrdy.

Täze başlanan hepdäniň birinji günem klubda hemme zat öñküleri ýaly başlandy. Yöne bu gün bir hili syrly gündi. Küst klubynyň agzalary, küst oýnap oturan ýaly bolsalaram, serçä hepbik guran ýaly bolşup, bir zada garaşýan ýalydylar.

Gün öýleden agyberende, gurluşyk tarapdan iki ülpetiňem garasy göründi. Olar dükana golaýlanlaryndan nejasatyny ýitiren tomzak ýaly, iki ýana urnup, gabat gelene «Ýoldaş boljakmy?» diýen şol bir sowaly berip başladylar. Geleşilişi ýaly, Ata jozzuk küsdüň başyndan tarsa turup, olaryň üstüne abandy. «Baryň, alyň» diýip, olara öz pul paýyny uzatdy. Salyň geçmäňkä, Tolik dükandan bir çüýše arak alyp çykdy. Olar dükanyň beýle ýüzüne geçip, öz işlerine başladylar.

– Halypa, biz-ä, nemisleriň içişini edip azajyk-azajykdan, kem-kemden muhurjakdyrys – diýip, Tolik gep owadanlap, oýmakdan sähel ulurak bulgury jübüsinden çykardy.

– Ýok, şepeler, men garşy-garşy agzymy ajydyp durman, bir gezek içýändirin. Meň paýymy şuňa emläyiň – diýip, erňekli, uly bulgury giň jalbarynyň jübüsinden çykardy. Bu bulgury görenlerinden, Tolik bilen Kolik gözlerini tegeläp, biri-birine garadylar.

– Beýle bolsa, al, özüň guýnaý – diýip, öz bulgurlaryny arakdan dolduran Tolik çüýşäni Ata jozzuga uzatdy.

Ata jozzuk gödeklik bilen çüýşäni bulguryň içine başaşak tutdy. «Lakyr-lakyr» edip, şol demde çüýşäniň esli bölegi guýuldy. Çüýşäniň içi üzüldi. Muňa Tolik bilen Koligiň gözü hanasyndan çykaýjak bolýardy. «Alyň, gitdik» diýip, Ata jozzuk, gadymky endigine görä, bulgury başına çekdi. Ençeme ýyl bări arak garasyny görmänsoň, aýj arak baryp onuň beýnisine zarba urdy. Beýlekiler biri-biriniň ýüzüne syrly bakyşyp, öz kiçijik bulgurlaryny boşatdylar. Olar «Bir gezek içýändirin» diýensoň, Ata jozzuk ýanlaryndan gider öýtdüler. Ata jozzuk welin giderli däldi. «Äl, şu arakda oýun bar-ow. «Zährimar» diýselerem, bokurdagyňdan geçiribilseň bala dönýär» diýip dilewarsyraýardy, ýetişibildiginden çorekdir, beýleki zatlary symışlaýardy.

– Halypa, biziň-ä aňrymyza habar berdi, bărimize – tagam. Yene gaýtalajak. Meýliň bolsa, şertiňi bozaý.

Ata jozzuk mürähede ýakyndy. Bu wagt-a hödür etdiler, hödür etmeselerem, öñki gürleşilşine görä, «reýsi» gaýtalamalydy. Ol indi «Siziň ýaly gowy ýigitlere duşubam bolanok» diýip, göwünli-göwünsizlik bilen özüne uzadylan çüýşäni garbap alyp, erňekli bulguryny tutdy. «Hany, men size özümjik guýup bereýin» diýip, ol galanja aragy täze «dostlarynyň» bulguryna paýlap berdi. «Suwçylygym bes-bellidir. Damja bölseñizem, deň geler» diýip, ýoknasyz güldi.

Tolik bilen Koligiň welin gülki ýadyna düşenokdy. Olaryň ýüzünden gar ýagýardı.

– Yetmese, dükan ýanymyzda, ýene alaýarys, hany gitdik – diýip, Ata jozzuk bir demde bulguryny boşatdy. Keýpine bäs etmeýän kişi bolan bolup, sag eliniň başam barmagyny orta barmagyna süýkäp, elini silkdi.

– Halypa, beýle köpden içýäň welin, içiňi-bagryň ýakaýanokmy? Ata jozzugyň «Kimiň içiniň ýanýandygyny bilyän» diýesi geldi. Ýöne zordan saklandy. Dogry, aky arak onuňam içegelerini yzarlap gidýärdi, kellesem sämäp ugrapdy, şonda-da çydamalydy. Syr bermeli däldi.

– Arakdan basylmak bolmaýar. Basylsaň, ejizlik etdigiň bolar – diýip, akul satan kişi boldy. – Hany duruň – diýip, jübülerini sermelän boldy. – Häýk, içigary, pul beýlekem kostýumda galypdyr. Ýene bjr gaýtalaýjakdym welin. Neme jan, bar, ýene bir çüýše getir, bolayna görä bolsun. Ertir iki esse edip gaýtararyn – diýip, ýoňsuz ýumrugy bilen Toligiň dösüne hütlemdi. Ýumrugyň zarbyna Tolik allaniçigsi boldy.

– Tolik jan, erkek bol-da, ýene bir çüýše getir, bar – diýip, Toligiň «jübüsinde it uwlaýanlygyndan» bihabar, onuň üstüne abandy.

Tolik rejäň geň däldigini aňyp, mekirlige ýüz urdy.

– Halypa, bu gün edara görünmeli. Ertir gaýtalaýarys – diýip, gözüniň gyýtagyny Kolihe aýlady.

Kolik şepesiniň sözünü tassyklady:

– Bratok, biz gitmeli, ertire, soňa goýaly...

Ata jozzuk täze «dostlarynyň» hersini bir elinde gujaklap, özüne dartdy. Soňam ikisinem itekläp goýberdi. Ülpetler entirekläp gitdiler, şo gidişlerine yzyna garaman sumat

boldular.

Küşt klubynyň agzalary Ata jozzugyň öz roluny oýnaýşyna tomaşa edip:

– Aý, inim, sen suwçy bolman, artist bolmaly ekeniň – diýsip, gülüsdiler.

– Indi ýaňkylar bärík gara berer öýdemok, dükana sowulman, göni öýlerine gaýtsalar gerek. Inim, iş bitirdiň, indi bar-da, dynjyň al – diýip, Hudaýberdi aga hoşallyk bildirdi.

Ýöne Ata jozzugam şol gije ölen ýaly bolup ýatypdyr. Daň bilen suwa gitmeli eken, oña-da gitmän, ýatyp galypdyr. Munuň üçin brigadirden ýaglyja käýinjem alypdyr.

Bolsa-da, ülpetler soň küşt klubyna gara bermediler. Bize geregem şoldy.

Mämmet ORUSOW. Satiriki hekaýalar